

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 35.

V Ljubljani, 1. kimavca 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Vabilo k vrtni veselici. — O peticiji na državni zbor za izboljšanje gmotnega položaja ljudskega učiteljstva. — Naš denarni zavod. — VII. štajerska deželna učiteljska skupščina v Gradcu. — Kako se ustanavlja prva slov. meščanska šola! — K poglavju o učiteljskem stanovanju. — Dopisi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

VABILO

k

vrtni veselici,

ki jo priredi

„Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“

s sodelovanjem slavne »Ljubljanske društvene godbe« in 150 učiteljic in učiteljev pod vodstvom mestnega učitelja g. Pavla Gorjupa

na vrtu hotela „Ilirija“ v Kolodvorskih ulicah

v soboto, dne 9. septembra 1905

ob 7. uri zvečer.

Vzpored: petje in godba.

Vstopnina: 1 krono za osebo.

Ker je čisti dohodek namenjen zgradbi »Učiteljskega konvikta«, upa podpisani odbor, da bodo vse priglašene gospodične pevke in gg. pevci gotovo sodelovali. Kdor je zadržan udeležiti se veselice, pa blagovoli z ozirom na blagi namen poslati vstopnino.

K obilni udeležbi vabi najvljudneje

odbor.

O peticiji na državni zbor za izboljšanje gmotnega položaja ljudskega učiteljstva.

Poročal pri »Zavezinem« glavnem zborovanju v Pulju nadučitelj Pavel Plesničar.

Slavna skupščina! Cestita gospoda!

Četrto desetletje že teče, odkar obstoja za nas vse državni ljudskošolski zakon. Zasijal je v tistih časih kakor zvezda rešiteljica vsemu tlačenemu učiteljstvu, ki pa pravzaprav do tiste dobe še ni zaslužilo tega imena! Sluge, hlapci so bili in še več; marsikateri črnosuknež je poizkusil nad njimi svojo pest, da, prav kakor svojčas inkvizitorji.

Hvala Bogu! Tisti časi so minuli, minulo je hlapčevstvo, suženjstvo učiteljskih trpinov! Z novim zakonom je bilo po-

stavljeno ljudsko-šolsko učiteljstvo — lahko rečemo — na lastne noge. Odkazana so mu bila nova pota, določeni novi smotri v težkem njegovem poklicu. No, in s tem še ni rečeno, da se je zadovoljilo vsem razmeram in potrebam! Trebalo je marsikatero izpremembo, marsikaterega pojasnila. Državni ljudsko-šolski zakon z dne 14. maja 1869. l. so popravili z novelo z dne 2. maja 1883. l.; istotako so se pojasnili marsikateri paragrafi z ministrskimi odredbami. Vse lepo, vse dobro, vse hvalevredno! Da bi se pa za življenjske pogoje učiteljstva kaj priskrbelo, o tem ne duha ne sluha.

Tisti nesrečni § 55. ljudskošolskega zakona je ostal do danes popolnoma nedotaknjen in nepojasnen. Zdi se mi, kakor da bi si merodajni faktorji hoteli za vedno roke umiti pri tem paragrafu, češ: Saj hočemo tudi učiteljstvu dobro, saj mu želimo primernih plač.

Slavna gospoda! Mislím, da mi pač vsi potrdíte, »da takega paragrafa, ki eksistuje samo na papirju, učiteljstvu ni potreba; da, boljše je, da ga ni! Vara se s tem edino učiteljstvo, zaman sega po izboljšanju svojega gmotnega stanja, dasi bi moral biti § 55. vsakomur jasen, jasen vsakemu trezno mislečemu človeku. Tantal je segal po sadu, ki je plaval pred njegovim obličjem, učiteljstvo sega in hoče, da se uveljavi § 55., in zopet zaman.

Gospoda! Grozno in zraven sramotno je! Za stan, ki je steber naroda, steber države, steber človeštva, za ta stan se nihče ne gane! Vsi šolski §§ vise kot Damoklejev meč nad našimi glavami. Gorje ti, učiteljska para, če se količkaj pregrešiš, po tebi je! Vse to hitro vidiijo! Da se pa greši zoper § 55. lj. šolskega zakona z dne 14., maja 1869. leta dannadan, leto za letom, da trka beda, obup pri marsikateri učiteljski rodovini na vrata, tega nihče ne vidi.

Rekel sem prej, da je ostal § 55. lj. šol. zakona z dne 14. maja 1869. l. do, danes nedotaknjen, nepojasnen! Dokaz je na dlani, dasi je § 55. jasen in razumljiv vsakomur, kdor ga le razumeti hoče. Pa kaj hočemo, čega mi in z nami mnogi razumejo, pa ga naši deželni očetje razumeti nočejo. Razlagajo si ga po svoje in ker je res § 55. nekam splošen, posebno v svoji prvi točki, ga obračajo na vse načine. Deželni zbori sestavljajo načrte; takih načrtov ki bi odgovarjali duhu omejenega paragrafa, nočejo sestaviti.

»Najmanjši prejemki, izpod katerih ne sme nobena šolska občina, naj bodo odmerjeni tako, da učitelji, podučitelji, neprimorani truditi se s postranskimi deli, obračajo lahko vso svojo moč na svoj poklic in da je učiteljem tudi mogoče živiti svojo družino primerno okolnostim dotičnega kraja.«

Slavna gospoda! Po tem-le bi si vsakdo mislil in sklepal, da so si prejemki ljudskošolskega učiteljstva po vseh avstrijskih kronovinah približno enaki! Koliko prevare! Koliko razlike! Iz tega sklepamo, da naši deželni zbori ne razumejo oziroma nočejo razumeti gori citiranega odstavka.

No, in slednjič pridem do vprašanja: Ima-li učiteljstvo pričakovati v kratkem času poštene regulacije svojih plač od deželnih zastopov? Jaz sem prepričan in z mano marsikateri: Dokler bo razsajalo po naših lepih pokrajinah klerikalno divjaštvo, dokler se bodo zasedanja deželnih zborov razbijala na tako brutalne načine kot v zadnjih časih, dokler bodo klerikalni preobjestneži v dež. zborih zavzemali tako stališče proti učiteljstvu kot v zadnjem času, toliko časa nimamo pričakovati kakega korenitega izboljšanja učiteljskega gmotnega položaja. — Vprašam: Kdo pa trpi pri teh abnormalnih razmerah? Davkoplachevalci v materialnem oziru, t. j. tisto naše verno, zapeljano ljudstvo, ki še ni spoznalo volka v ovčji koži; trpi učiteljstvo, ki ga nazivljajo za prvega pionirja civilizacije in ljudske naobrazbe; trpe davkoplachevalci v duševnem oziru, ker nimajo materialno dobro podprtega učiteljstva, ki bi zamoglo vse svoje moči uporabiti v korist šolstva in v boljšo bodočnost narodovo. Da, da! Tako se polagoma vsekujе rak-rano v narodno telo brez pomisleka, da z učiteljstvom stoji in pade narodov obstoj.

Gospoda moja! Spremljajte me v duhu po naših lepih slovenskih pokrajinah! Po Kranjski se hoče širiti klerikalni zmaj, ta največji sovražnik šole, učiteljstva in svobodnega napredka sploh. A v Kranjski se svita, vrste prijateljev svobodnega učiteljstva se množe.

Središče Slovenije, bela Ljubljana, razpenja ponosno svoja narodno-napredna krila. Kranjska mesta slede Ljubljani; upajmo, da se tudi ostalemu ljudstvu odpro oči.

Nekdanji ljubljeneč narodov, takoimenovani oče naroda na Goriškem, je za nas odpadnik. Od njegovega kluba nimamo pričakovati Bog vè kakih iznenadenj. Pred časom so skovali v goriškem dež. zboru načrt za izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja. Načrt še do danes ni sankcioniran, in goriško učiteljstvo — hočeš, nočeš — trpi! Kaj pa pri nas v Istri? Dali so nam toliko, da ne moremo umreti, niti dostojno živeti. Istra! Nikakor ni tako tožna, kakor jo vsak dan nazivljejo, ampak veliko bolj tožne so razmere, ki vladajo v nji. Kadar bo še tu zacvel v svojem popolnem cvetu brezdomovinski klerikalizem — kar pa čuvaj dobri Bog — takrat bomo tudi mi lahko vzkliknili z Gorotanom: Morituri vos salutant! Le tovariši v zeleni Štajerski se vesele majhnega priboljška.

Tožna slika in bodočnost! Cenjeni tovariši, cenjene tovarišice! Stališče svoje poznamo. Od deželnih zastopov nam je v doglednem času malo ali nič pričakovati, s čimer nas bi mogli zadovoljiti. Godi se nam naravnost vnebovpijoča krivica, saj nam niti tega ne privoščijo, kar nam je v zakonu zajamčeno. A to naj nas ne straši! Klic nas vseh se mora združiti danes v zahtevo, da se § 55. drž. ljud. šol. zakona izpremeni, oziroma pojasni tako, da bo že enkrat konec vseh nezakovitosti proti učiteljstvu, da bodo vsi dež. zastopi popolnoma na jasnem

gledè gori omenjenega §, zoper katerega greše vedoma že desetletja sem.

V dosego tega se moramo obrniti do svojih somišljenikov, potrkati moramo pri narodnonaprednih državnih poslancih, da spremljajo naše prošnje v parlament na Dunaj. V teh prošnjah povejmo, da bo vsem jasno, kaj hoče, kaj zahteva ljudskošolsko učiteljstvo.

V imenu »Slov. učit. društva za koprski okraj« sem sestavil načrt take-le peticije, oziraje se pri tem v prvi vrsti na istrske razmere in upošteva je pri tem zahteve ostalega slovenskega učiteljstva.

Zato upam, da bo stvar vsakemu izmed cenjenih zborovalcev kar najbolj znana.

Visoki državni zbor!

Že leta sem je vprašanje o izboljšanju učiteljskega gmotnega stanja na dnevnem redu. Deželni zbori vseh avstrijskih kronovin se pečajo s to temo. Navzlic temu še ni regulacija učiteljskih plač do danes uravnana. Celokupno avstrijsko učiteljstvo zahteva z vso opravičenostjo svojemu stanu primerne plačila, ker si je v svesti, da bo le materialno dobro podprto učiteljstvo kos svoji težki nalogi, da bo le tako moglo vse svoje moči žrtvovati v prid šolstvu, v prid celokupni domovini.

Vzroki učiteljskih zahtev in prošenj leže na dlani:

1.) Najpreprostejši delavci širom domovine in izven nje zahtevajo — dasi niso maturirali — zvišanje svojih plač ali dnin in ugodi se jim. Le učiteljstvo, ki prodira v tmine narodov »z uma svetlim mečem«, ki vzgaja narodov najdražji zaklad, bodoče državljane, le učiteljstvo se pušča, da gineva in gine pri svojih sedanjih mizernih plačah.

2.) V zadnjem času so se korenito regulirale plače državnim uradnikom. Tudi dežele so prihitele na pomoč svojim uslužbencem z izboljšanjem njihovega gmotnega stanja. Celo mestni, občinski zastopi niso zaostali ter se krepko potegnili za svoje uradnike, sluge i. t. d. Z eno besedo: vsi stanovi se radujejo svojih priboljškov, le ljudskošolsko učiteljstvo je tisti nesrečni stan, ki naj mirno čaka, kdaj pade tudi njemu kaka drobtinica.

3.) Visoki državni zbor je pred kratkim sprejel nujni predlog glede uravnave službenih prejemkov vsega avstrijskega duhovništva. Dohodki lj. šol. učiteljstva se s sedanjiimi dohodki duhovništva ne dajo niti oddaleč ni najmanje primerjati, pri vsem tem, da posamezniki izmed učiteljstva nimajo skrbeti samo za svojo osebo, ampak za vso svojo, časih prav mnogoštevilno družino.

4.) Znano je, da preti vsem slojem in stanovem očitno naraščajoča draginja. Nekateri stanovi so bili torej že toliko srečni, da so jim povišali njihove dohodke. Dasi so sedaj materialno mnogo na boljem, tožijo ti še vedno o velikanski draginji. Kaj naj pa reče ljudskošolsko učiteljstvo, ki je ostalo pri prejšnjih škandaloznih plačah! Če občuti kateri stan sedanjo draginjo, je ta brezdvomno učiteljski, na katerega pritiskajo sedanje draginjske razmere z vso brutalno silo. Učiteljevo prej težko stanje je postalo v sedanjih razmerah neznošno in s strahom gleda v bodočnost.

Vse te okolnosti so napotile ljudskošolsko učiteljstvo, da stopa vnovič pred visoki državni zbor s prošnjo, da se mu da skoraj to, kar mu gre po § 55. državnega ljudskošolskega zakona z dne 14. maja 1869. l. državnega zakona šte. 62.

1. Temeljne plače.

Temeljne plače naj se odmerijo po treh razredih. I. razred naj odgovarja plači državnih uradnikov 9. plačilnega razreda. II. razred naj odgovarja plači državnih uradnikov 10. plačilnega razreda. III. razred naj odgovarja plači državnih uradnikov 11. plačilnega razreda. 1200 K bodi sploh eksistenčni minimum, pod katerega naj se ne gre. To veljaj za provizorne učitelje, učiteljice, suplente, suplentinje, opremljene z izpričevalom učiteljske zrelosti.

2. Petletnice.

Sedanje petletnice so po večini delovanju učiteljstva popolnoma neprimerne. Po nekod, n. pr. v Kranjski, so te odmerjene po 80 K, kar pride mesečno 6 K 66 h. V Istri znašajo le 150 K, kar je mesečno 12 K 50 h. Po petletnem neumornem delovanju, ki pa mora biti popolnoma zadovoljivo po sodbi predstojnikov, se povišajo učiteljstvu službeni prejemki na Kranjskem za 6 K 66 h, v Istri za 12 K 50 h, kar še vedno ne odgovarja zahtevam časa in stanu. Učiteljstvu se stavijo vedno nove zahteve, povsem logično bi bilo da se ga tudi plačuje vsem zahtevam primerno. Navadnemu delavcu se izboljša plača v petih letih gotovo za večji znesek kakor so gori navedeni, ki naj veljajo najvažnejšemu stanu: učiteljstvu. Učiteljstvo vseh avstrijskih kronovin si je, glede kvinkvenij edino, namreč: Visoki državni zbor bi izpolnil le svojo sveto dolžnost, ako pripozna celokupnemu učiteljstvu petletnice po 200 K, katere naj se — če le mogoče — všteta od izpita učiteljske zrelosti. Če štejejo n. pr. na Goriškem petletnice od zrelostnega izpita, sme biti deležno tega tudi učiteljstvo ostalih kronovin, saj ima vse učiteljstvo iste študije, iste dolžnosti in iste pravice.

3. Aktivitetne doklade.

Avstrijsko ljudskošolsko učiteljstvo deluje z vsemi silami na to, da se njegove plače zenačijo plačam državnih uradnikov zadnjih treh plačilnih razredov, osobito v sedanji draginjski dobi, da si zagotovi svoj bodoči obstanek. Zategadelj blagoizvoli visoki državni zbor odreniti, da določijo dotični deželni zakonodajni zastopi podložnemu ljudskoškemu učiteljstvu doklade po 200 K na leto do časa, ko bodo tudi plače vsega učiteljstva urejene enako plačam, ki jih uživajo državni uradniki XI., X., IX., plačilnega razreda.

4. Pokojninski zakon in leta provizoričnega službovanja.

Istrski deželni zbor je v svojem zadnjem zasedanju sestavil načrt pokojninskega zakona, ki pa do danes še ni sankcioniran. Nasplošno je v tem načrtu — kolikor ta ne nasprotuje tem izvajanjem — ugojeno učiteljstvu z razločkom, da načrt učiteljstvu, ki ni zadobilo definitivnosti, ne všteta provizornih let v službeno dobo, dasi je po omenjenem načrtu tudi provizorno učiteljstvo s sposobnostnim izpričevalom obvezano plačevati v pokojninski zalog, in sicer prvo leto po usposobljenju 10%, a vsako naslednje leto 4% svoje plače s pristavkom, da dobi provizorno nastavljen učiteljstvo v slučaju istopa iz službe kot odpravnino povrnjene vse že vplačane zneske. Načrt je potreben v tem oziru, preden se ga predloži v sankcijo, korenite korekture. Učiteljstvo bo moralo po tem načrtu, če ta postane zakon, prav občutno in po krivem trpeti. Učitelj, oziroma učiteljica bi pač ne bila kriva, da nista zadobila definitivnosti, dasi sta zanjo morda mnogokrat prosila.

Čas, od katerega se štejejo leta v pokojnino, je izpit učiteljske usposobljenosti. Ne sme se misliti, da je učiteljevo

delovanje zaradi druge izkušnje plodonosnejše kakor pred izkušnjo. Čelo obratno! Kandidat, vstopivši v življenje, gori v svojem mladeniškem navdušenju za svoj novi stan. Vse svoje moči žrtvuje, da rešuje čim povoljnejše svojo nalogo. Na največ krajih izvršuje svoj posel samostojno na enorazrednicah, in to v popolno zadovoljnost svojih nadzornikov. Bodisi še tako telesno krepak, mora omagati tekom let. Navdušenje za poklic pač ne ugasne, a pešajo telesne kakor duševne moči, ker učitelj nima zadostnih sredstev, da bi se mogel telesno kakor duševno dovoljno razvijati. Torej leta mladeniškega navdušenja, leta, v katerih učitelj deluje morda najplodonosnejše, ta leta se v službo ne štejejo. Razumljivo je, da je ta določba popolnoma neutemeljena in krivična. Zaradi tega prosi ljudskošolsko učiteljstvo: Visoki državni zbor skleni posebno določbo, ki veljaj za vse provincije in s katero se bodo vsakemu učitelju (učiteljici) z izpričevalom usposobljenosti štela vsa provizorna leta, t. j. od zrelostnega izpita nadalje, v službeno dobo, bodisi da je dotični učitelj (učiteljica) definitivno ali provizorno nameščen.

Kaj pa slučaj, da učitelj zboli in če po dolgotrajni bolezni nastopi smrt? Zaostali nimajo strehe, največkrat niti sredstev v boju za svoj obstanek. Čaka jih pač najhujše. Izpolnila bi se vsemu učiteljstvu le goreča želja, da se gledè tega uredi stvar tako, da imajo po umrlem učitelju zaostali pravico do tretjine letne plače, katero je učitelj nazadnje prejemal. To ugodnost uživa istrsko učiteljstvo, in le želeti je, da se po vseh kronovinah po tem zgledu ukrene. Ako že ne iz drugega vzroka, že zaradi humanitete same bi se moralo takim učiteljskim sirotam priskočiti v najhujšem trenutku na pomoč ter s tem nekako priznati delovanje umrlega, ki je izdihnil sredi v izvrševanju dolžnosti svojega poklica.

Povsem pravično bi nadalje bilo, da se šteje v pokojnino vsaj 50% stanarine. (Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega srpana 1905 K 113.819-35.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

VII. štajerska deželna učiteljska skupščina v Gradcu.

(Dalje.)

Zborovanje sekcij

se je potem vršilo vzgoraj omenjenih prostorih. Prva sekcija je imela predsednika Gassareka in je od 6. do 8. ure zvečer pretresovala 22 predlogov.

Druga sekcija je imela predsednika Horvateka in je razpravljala o 54 predlogih,

Stalni konferenčni odbor

je imel svojo drugo sejo dne 11. avgusta od 8. do 9. ure zjutraj, baveč se z gradivom, ki je bilo preresetano v omenjenih sekcijah.